

การบริหารปกครองชุมชนเมืองภายใต้บริบทความหลากหลาย
เพื่อการเป็นชุมชนทั่วถึง กรณีศึกษาย่านชุมชนวัดเกต
จังหวัดเชียงใหม่¹

Urban Governance in Diversity for Inclusive Community:
A Case Study of Wat Kate Area, Chiang Mai Province

อะนุส พรหมเทศ² และอลงกรณ์ คูตระกูล³
Arnut Promthed⁴ and Alongkorn Khutrakun⁵

Received: December 1, 2018

Revised: January 17, 2019

Accepted: January 21, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต (2) เพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตให้เป็นชุมชนทั่วถึง (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 45 คน ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในการบริหาร

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารปกครองชุมชนเมืองภายใต้บริบทความหลากหลายเพื่อการเป็นชุมชนทั่วถึง กรณีศึกษา: ย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: arnutpromthed@gmail.com

³ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: alongkorn.k@cmu.ac.th

⁴ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200. E-mail: arnutpromthed@gmail.com

⁵ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200. E-mail: alongkorn.k@cmu.ac.th

ปกครองพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกต รวมถึงใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า (1) ความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2549-2561 (2) ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารปกครองพื้นที่ ในขณะที่ภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการควบคุม และ (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยตามหลักแนวคิด ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านพื้นที่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่ามีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านการบริหารปกครอง อันมีรายละเอียดนอกเหนือจากบทบาทของแต่ละภาคส่วน

คำสำคัญ การบริหารปกครอง, ชุมชนเมือง, ชุมชนทั่วถึง, ความหลากหลาย, วัดเกต

Abstract

The objectives of this study were: (1) to study Wat Kate's inclusive community evolutions, (2) to investigate roles of government, private sector, and civil society that governed the Wat Kate area to become an inclusive community, and (3) to analyze factors affected characteristics enhancement of Wat Kate's inclusive community, Chiang Mai Province. The study used a qualitative method. Data were collected by semi-structured interview method and focus group discussion that both consisted of 45 key informants, included 3 sectors; government, private sector, and civil society that influenced on governing the Wat Kate area. Also, non-participant observation and documenting were employed to collect the data. The results of this study showed that; (1) During 2006-2018 Wat Kate's inclusive community evolution had changed all the time, (2) Civil society and private sector were the key actors to govern the area while the government was a facilitator, and (3) There were more than 3 factors which were the theoretical factor –economic factor, social factor, spatial factor. Furthermore, I founded there was a crucial factor that influenced characteristics enhancement of Wat Kate's inclusive community, governance factor – dissimilar with the roles of sectors.

Keywords Governance, Urban, Inclusive Community, Diversity, Wat Kate

1. บทนำ

การกลายเป็นเมืองหรือนคราภิวัตน์ (Urbanization) ได้ดึงดูดให้ประชากรจำนวนมากหลังไหลเข้ามาสู่พื้นที่เขตเมือง (Urban Area) เพื่อทำการอยู่อาศัยหรือเพื่อดำเนินกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลทำให้ชุมชนในพื้นที่เขตเมืองมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมและมีความเป็นเมืองมากขึ้นจากการที่ชุมชนเมืองได้กลายเป็นศูนย์กลางของนวัตกรรมและแรงขับเคลื่อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบัน สำหรับในปี ค.ศ. 2014 ประเทศไทยมีอัตราส่วนของเมืองคิดเป็นร้อยละ 49 ของพื้นที่ทั้งหมดภายในประเทศ ซึ่งเพิ่มจากเดิมในปี ค.ศ. 1990 ที่มีอัตราส่วนของเมืองเพียงร้อยละ 29 ของพื้นที่ทั้งหมดภายในประเทศ และมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 ประเทศไทยจะมีอัตราส่วนของเมืองเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 72 ของพื้นที่ทั้งหมดภายในประเทศ (United Nations, 2014, p. 22)

การที่สัดส่วนของเมืองในประเทศไทยมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนเมืองต้องเผชิญกับสภาพปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองที่มีความพิเศษจากการเป็นพื้นที่ของความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ทำให้ชุมชนเมืองกลายเป็นพื้นที่ปะทะสังสรรค์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมไปในท้ายที่สุด ทั้งนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังสามารถทำให้กลุ่มผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนเมือง (Urban Dweller) บางกลุ่มถูกเบียดขับ (Exclude) ออกจากการได้รับบริการสาธารณะจากการไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารปกครองชุมชนเมืองได้ตั้งแต่ต้น ทั้งโดยการกระทำที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามจนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนเมือง อันนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียมภายในชุมชนเมืองที่อาจก่อให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคม (Social Exclusion) ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันและบรรเทาปัญหาดังกล่าว การมุ่งเชื่อมโยงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ถูกเบียดขับเหล่านี้เข้ากับการเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองของตนทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยไม่มีการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติอย่างได้เปรียบหรือเสียเปรียบซึ่งกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม สถานะทางสังคม การศึกษา รายได้ ด้วยการสร้างสถานะของการเป็นชุมชนทั่วถึง (Inclusive Community) ขึ้นภายในชุมชนเมืองจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

ย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ ถือได้ว่าเป็นชุมชนเมืองที่สามารถทัดทานกับการรุกคืบจากภายนอกชุมชนทั้งจากกระแสธารของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองและ

จากการรื้อค้นในรูปแบบของนโยบายภาครัฐ อาทิ การกำหนดสิทธิการใช้ประโยชน์พื้นที่ ย่านชุมชนวัดเกตในผังเมืองรวมเชียงใหม่และโครงการก่อสร้างผนังคอนกรีตริมแม่น้ำปิง เป็นต้น ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความรู้สึกถูกคุกคามมากกว่าเป็นการหยิบยื่นการพัฒนาจากภาครัฐ เนื่องจากนโยบายและโครงการดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของย่านชุมชนวัดเกต (ดวงจันทร์ อาภาวิชชุตรมภ์ เจริญเมือง, 2549, น. 173-183) ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนา อันประกอบด้วย พุทธ คริสต์ อิสลามและซิกข์ ตลอดจนภาคเอกชนในย่านชุมชนวัดเกตรวมตัวกันคัดค้าน (Argument) โดยการเปิดใช้พื้นที่ลานวัด และพื้นที่ในศาสนสถานของแต่ละศาสนาให้เป็นเวทีสาธารณะสำหรับเสวนา รับประทานอาหาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชนเมืองที่ตนเองอยู่อาศัยได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการกีดกันกลุ่มผู้อยู่อาศัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกจากกระบวนการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเปิดพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชาวบ้านย่านชุมชนวัดเกตนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างพื้นที่ทางกายภาพสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกเล่าถึงความต้องการของผู้อยู่อาศัยให้เกิดขึ้นมาภายในพื้นที่ชุมชน ในขณะเดียวกันยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยเสริมสร้างการผนวกรวม (Inclusion) ลดการแบ่งแยก (Exclusion) ภายในสังคมระหว่างกลุ่มผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนา ภายในย่านชุมชนวัดเกตไปในเวลาเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทักษะในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาได้เป็นอย่างดี ซึ่งทักษะนี้ช่วยก่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Cohesion) จนกลายเป็นสำนึกร่วมในการเป็น “เจ้าของ” ชุมชน ดังนั้นผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาจึงมีความพยายามที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองและกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนเมืองของตนอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ย่านชุมชนวัดเกตแห่งนี้มีลักษณะของการเป็นชุมชนทั่วถึงจากบริบทความหลากหลายทางศาสนาวัฒนธรรมของพื้นที่และทักษะในการอยู่ร่วมกันของผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาภายในย่านชุมชนวัดเกต จึงเป็นที่มาและความสำคัญให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต และบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองย่านชุมชนวัดเกต ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต
- (2) เพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตให้เป็นชุมชนทั่วถึง
- (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต

3. แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แนวคิดการบริหารปกครองชุมชนเมือง (Urban Governance) และแนวคิดชุมชนทั่วถึง (Inclusive Community) อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดการบริหารปกครองชุมชนเมือง

การบริหารปกครองชุมชนเมือง คือ กระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Avis, 2016) โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการร่วมคิดตัดสินใจและปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ องค์ประกอบของการบริหารปกครองชุมชนเมืองให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ (Avis, 2016) ดังต่อไปนี้

- (1) ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับเมืองกับระดับชาติ การบริหารปกครองเมืองที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับสถาบันและผู้มีบทบาทภายในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพที่รัฐบาลได้กำหนดความเชื่อมโยงในการพัฒนาระหว่างระดับเมือง ภูมิภาค และระดับประเทศ

- (2) สมรรถภาพของเทศบาล การขยายขีดความสามารถของเทศบาลในการวางแผน การจัดการ และการเงินเพื่อการเจริญเติบโตของเมืองถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารปกครองเมืองที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารปกครองเมืองของเทศบาลมีสมรรถภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องทำให้เกิดกระบวนการในการวางแผนในด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพของเมืองให้สอดคล้องกันตลอดจนมีการผนวกรวมภาคส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมในการบริหารปกครองเมือง

(3) บทบาทของภาคเอกชน ภาคเอกชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ (Key Stakeholder) ในการพัฒนาเมืองและเศรษฐกิจของเมือง เช่น การเป็นผู้สร้างงาน และจัดจ้าง นอกจากนั้นแล้วภาคเอกชนยังสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบ ก่อสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการเป็นผู้จัดหาบริการแก่เมือง เป็นต้น เนื่องจากภาคเอกชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีขีดความสามารถด้านทรัพยากร

(4) ระบบการเมืองและสถาบัน ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการบริหารปกครอง เนื่องจากมีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการของรัฐบาล ตลอดจนขอบเขตในการรับรู้และตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงโอกาสทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนความสามารถในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง

3.2 แนวคิดชุมชนทั่วถึง

ในปี ค.ศ. 1999 United Nations Human Settlement Programme (UN-HABITAT) ได้มีการรณรงค์ให้ทำการขจัดปัญหาจากการกลายเป็นเมืองและทำการเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองภายใต้แนวคิดเมืองทั่วถึง กล่าวคือ “เมืองที่ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมตลอดจนการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองแก่ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มได้อย่างเสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงเงื่อนไขทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา รายได้” (Lange, 2010, p. 13) จากการจัดกิจกรรม โครงการที่ช่วยสร้างโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยสามารถแสดงความคิดเห็นได้ตลอดจนกิจกรรม โครงการที่สามารถช่วยผนวกรวมความหลากหลายสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นภายในชุมชนเมืองได้ โดย UN-HABITAT (n.d.) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการเป็นเมืองทั่วถึง คือ “ความสัมพันธ์” ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแต่ละภาคส่วนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองของทุกฝ่ายด้วยความสมัครใจ โดยในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะการเป็นชุมชนทั่วถึงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับหน่วยการวิเคราะห์ของงานวิจัย คือ ย่านชุมชนวัดเกต ผู้วิจัยจึงทำการปรับหน่วยเป็นชุมชนทั่วถึง (Inclusive Community)

3.2.1 คุณลักษณะของความทั่วถึง

ในระยะเวลาที่ผ่านมาความพยายามที่จะทำการระบุถึงคุณลักษณะของความทั่วถึง (Characteristic of Inclusivity) รวมทั้งความพยายามหาหลักเกณฑ์มารองรับว่าเมืองนั้นๆ เป็นเมืองที่มีความทั่วถึงหรือไม่จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยสามารถทำการสรุปคุณลักษณะร่วมของของความทั่วถึงได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะร่วมของความเป็นชุมชนทั่วถึง

คุณลักษณะของความทั่วถึง	Taran, De Lima, & Kadysheva. (2016, p. 22) ได้กล่าวไว้ใน Welcoming City Governance Agenda	MIPEX: Migration Policy integration Index (as cited in Broadhead, 2017, p. 31)	Council of Europe ในการศึกษาเรื่อง The Intercultural Cities Network (as cited in Broadhead, 2017, p. 31)
1. ความสามัคคีกลมเกลียวของผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนเมือง	✓	✓	✓
2. การมีทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายของผู้อยู่อาศัย	✓	✓	✓
3. การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมภายในชุมชนเมือง	✓	✓	✓
4. การมีพื้นที่สาธารณะให้แสดงความคิดเห็นและความต้องการ	✓	-	✓

กล่าวคือ ชุมชนเมืองที่มีคุณลักษณะของความทั่วถึงจะต้องมีพื้นที่สาธารณะสำหรับแลกเปลี่ยนหรือรับฟังความคิดเห็นภายในพื้นที่ชุมชนเมืองเพื่อให้กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองของตนเองได้ รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวระหว่างกลุ่มผู้อยู่อาศัย ตลอดจนการมีค่านิยม ทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายว่าเป็นแหล่งในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนสำหรับการพัฒนาที่สำคัญของชุมชนเมือง

3.2.2 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านพื้นที่ (World Bank, 2015; Broadhead, 2017, pp. 16-28) อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การสร้างงานและการให้โอกาสแก่ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างชุมชนทั่วถึงในการเพิ่มความเท่าเทียมจากการที่ผู้อยู่อาศัยสามารถ

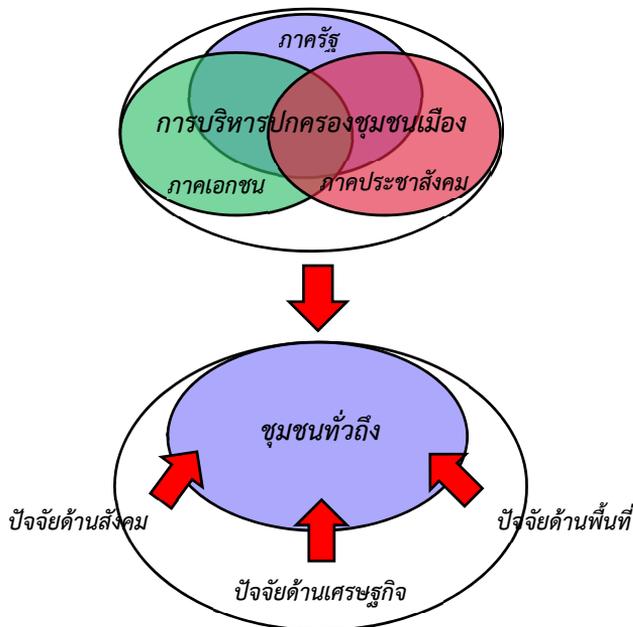
ทำการสะสมทุนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้ โดยการสนับสนุนบทบาทของผู้ประกอบการภาคเอกชนให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนเมืองและการกระจายโอกาสในการเข้าถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจผ่านการจ้างงาน

(2) ปัจจัยด้านสังคม การเป็นชุมชนทั่วถึงจำเป็นที่จะต้องสร้างหลักประกันหรือความเชื่อมั่นให้แก่ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มว่าสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมได้โดยไม่ถูกกีดกันจากเงื่อนไขทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเดิมในชุมชนเมือง ด้วยการพยายามสร้างค่านิยมที่ดีต่อความหลากหลายจากการสร้างเรื่องราวที่บ่งบอกถึงข้อดีของความหลากหลายภายในชุมชนเมืองให้เป็นที่รับรู้และตระหนักถึงแก่ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่ม

(3) ปัจจัยด้านพื้นที่ การเป็นชุมชนทั่วถึงจำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นที่ในการจัดตั้งสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนการสร้างพื้นที่ทั่วถึง (Inclusive Space) หรือพื้นที่สาธารณะทั้งพื้นที่เชิงกายภาพ พื้นที่เสมือนจริงสำหรับแสดงความคิดเห็นและความต้องการให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่ม

4. กรอบแนวคิด

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ขึ้นมาจากแนวคิดการบริหารปกครองชุมชนเมือง (Urban Governance) เพื่อใช้ในการศึกษาถึงลักษณะของการบริหารปกครองย่านชุมชนวัดเกตในแง่ของบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตให้เป็นชุมชนทั่วถึง (Inclusive Community) ที่ผู้ซึ่งอยู่อาศัยในชุมชนเมืองทุกกลุ่มสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารปกครองชุมชนเมืองได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่ถูกกีดกันจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และทำการประยุกต์ขึ้นมาจากกรอบทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนทั่วถึงของผู้วิจัยเพื่อนำมาปรับใช้ในการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง โดยใช้บทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงในการอธิบายพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2549-2561

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีหน่วยการวิเคราะห์ คือ ย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงและการสุ่มตัวอย่างแบบต่อเนื่องเพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 45 คน จาก 3 ภาคส่วน ประกอบไปด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในการบริหารปกครองพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกต อาทิ แขวงกาวิละ เทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้ประกอบการในย่านพาณิชย์กรรมบนถนนเจริญราษฎร์ รวมทั้งคณะกรรมการชุมชนย่านวัดเกต ตลอดจนกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการค้นคว้าจากเอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Induction) วิธีการตรวจสอบความไว้วางใจได้ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ให้ข้อมูล รวมทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการในการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) 3 วิธีการ คือ การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตลอดจนการตรวจสอบโดยใช้

หลักฐาน ร่องรอยต่างๆ (Audit Trail) ที่เกิดจากการทำวิจัย เช่น ใบสำเนาถอดเสียงถ้อยคำให้สัมภาษณ์ (Interview Transcript) เป็นต้น

6. ผลการศึกษา

การศึกษาการบริหารปกครองชุมชนเมืองภายใต้บริบทความหลากหลายเพื่อการเป็นชุมชนทั่วถึง กรณีศึกษาย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ สามารถทำการสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

6.1 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตระหว่างปี พ.ศ. 2549-2561

พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตระหว่างปี พ.ศ. 2549-2561 เป็นช่วงระยะเวลาที่ครอบคลุมเหตุการณ์เคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขการกำหนดสีการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านชุมชนวัดเกตหรือบล็อก 3.26 ในผังเมืองรวมเชียงใหม่ จากเดิมที่กรมโยธาธิการและผังเมืองได้มีการกำหนดสีการใช้ประโยชน์ที่ดินให้บล็อก 3.26 เป็นพื้นที่สีแดง หมายถึง พื้นที่พาณิชยกรรมสำหรับรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ทว่าผู้อยู่อาศัยภายในย่านชุมชนไม่เห็นด้วยกับการกำหนดสีการใช้ประโยชน์พื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากขัดต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย อาคารสถาปัตยกรรมโบราณ และศาสนสถาน เป็นต้น ดังนั้น ผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนา และภาคเอกชนภายในย่านชุมชน จึงได้รวมตัวกันเป็นภาคประชาสังคมย่านชุมชนวัดเกตเพื่อเรียกร้องให้กรมโยธาธิการและผังเมืองทำการแก้ไขสีการใช้ประโยชน์ที่ดินของบล็อก 3.26 เป็นสีเหลืองมีเส้นทแยงขาว หมายถึง เขตอนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย ทั้งนี้สามารถทำการแบ่งช่วงพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงตามคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึง

	ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2549 – 2552	ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2553 – 2556	ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2557 – 2561
1. ความสามัคคี กลมเกลียวของ ผู้อยู่อาศัยภายใน ชุมชนเมือง	เป็นช่วงที่มีความสามัคคี กลมเกลียวมาก เนื่องจากผู้ อยู่อาศัยทุกกลุ่มพยายาม เข้ามามีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนา ของชุมชนภายใต้เป้าหมาย เดียวกัน	เป็นช่วงที่ความสามัคคี กลมเกลียวลดลง เนื่องจาก ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้นำศาสนา ตลอดจน อาสาสมัครชาวบ้านที่เป็น สมาชิกของกลุ่มรักษำบ้าน รักษำเมืองบางส่วนทำการ ถอนตัว ทำให้ความเข้มแข็ง ในการรวมกลุ่มของภาค ประชาสังคมลดลง	เป็นช่วงที่ความสามัคคีกลม เกลียวยังคงลดลง เนื่องจาก กลุ่มคณะทำงานชาวบ้าน ย่านชุมชนวัดเกต-ฟ้าฮำ ยกเลิกการรวมกลุ่ม แต่ทว่า ก็มีความพยายามว่าจะทำ การจัดกิจกรรมรื้อฟื้นความ สามัคคีภายในชุมชน
2. ทิศนคติต่อความ หลากหลายของผู้ อาศัย	เป็นช่วงที่ผู้อยู่อาศัยมี ทัศนคติที่ดีต่อความ หลากหลายทางความคิด เนื่องจากมีเป้าหมายในการ ขับเคลื่อนที่ตรงกัน	เป็นช่วงที่เกิดปัญหาการ แบ่งกลุ่มทางความคิดจึง ส่งผลทำให้ผู้อยู่อาศัยบาง กลุ่มมีทัศนคติเชิงลบต่อ ข้อความคิดตรงข้าม	เป็นช่วงที่ปัญหาการแบ่ง กลุ่มทางความคิดยังคงมีอยู่ ในชุมชน แต่ทว่าภายหลัง จากที่ได้มีความพยายาม จัดกิจกรรมรื้อฟื้นความ สามัคคี ทำให้ปัญหาการ แบ่งกลุ่มทางความคิด ค่อยๆ จางหายไปจากชุมชน
3. การมีส่วนร่วม ของภาคประชา สังคมภายในชุมชน เมือง	เป็นช่วงที่มีการร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อย่าง เข้มแข็ง จนเกิดการตั้งกลุ่ม รักษำบ้านรักษำเมืองใน รูปแบบองค์การอย่างเป็นทางการ ทั้งยังมีการสร้าง เครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็น คณะทำงานชาวบ้านย่าน ชุมชนวัดเกต-ฟ้าฮำ	เป็นช่วงที่ผู้อยู่อาศัยตื่นตัว และเข้ามามีส่วนร่วมน้อยลง เนื่องจากเกิดปัญหาการ แบ่งกลุ่มทางความคิดขึ้น ภายในชุมชน ก่อให้เกิด บรรยากาศที่ไม่เอื้อให้ ผู้อยู่อาศัยอยากเข้ามา มีส่วนร่วม	เป็นช่วงที่ปัญหาการ แบ่งกลุ่มทางความคิดค่อยๆ จางหายไปจากชุมชนทำให้ ผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มเข้ามามี ส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ต่างๆ ดังเดิม แต่ทว่าเป็น การมีส่วนร่วมแบบชั่วคราว หรือตามวาระโอกาส
4. การมีพื้นที่ สาธารณะให้แสดง ความคิดเห็นและ ความต้องการ	ย่านชุมชนวัดเกตใช้ศาสนสถานของแต่ละศาสนาเป็นพื้นที่สาธารณะให้แสดง ความคิดเห็นและความต้องการ ตลอดจนใช้เป็นพื้นที่สร้างการรับรู้ให้แก่บุคคล ภายนอกชุมชนถึงการเป็นชุมชนที่มีคุณลักษณะทั่วถึงผ่านการจัดกิจกรรมและ เวทีสาธารณะเสมอมาตั้งแต่ช่วงที่ 1-3		

6.2 บทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตให้เป็นชุมชนทั่วถึงระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2561

ในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกต พบว่า ทุกภาคส่วนต่างมีการดำเนินบทบาทที่แตกต่างกันออกไป โดยภาคประชาสังคม อันประกอบไปด้วย ผู้แทน 4 ศาสนา และคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทหน้าที่เป็นแกนหลักสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างความกลมเกลียวระหว่างผู้อยู่อาศัยผ่านการดำเนินกิจกรรม นโยบาย โครงการต่างๆ ร่วมกัน อาทิ งานประเพณี งานบริการสังคม เป็นต้น โดยมีภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการในย่านพาณิชย์กรรมบนถนนเจริญราษฎร์เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักด้านทรัพยากร ทำให้ภาคประชาสังคมสามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองในการกำหนดแนวทางการพัฒนาย่านชุมชนของตนเอง จนกลายเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารปกครอง นอกจากนี้ คณะกรรมการชุมชนยังเป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานหลักระหว่าง 3 ภาคส่วน ตลอดจนเป็นกระบอกเสียงในการบอกเล่าปัญหาของผู้อยู่อาศัยให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยแขวงกาวิละถือได้ว่าเป็นหน่วยงานภาครัฐสำคัญที่มีบทบาทในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ผู้อยู่อาศัยภายในพื้นที่ การดำเนินบทบาทที่แตกต่างกันไปของแต่ละภาคส่วนได้ก่อให้เกิดรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิดตัดสินใจและปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 บทบาทในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตของแต่ละภาคส่วน

บทบาทภาครัฐ	บทบาทภาคเอกชน	บทบาทภาคประชาสังคม
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภาครัฐบำบัดทุกข์บำรุงสุขตามที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองได้ทำการร้องเรียนมา ▪ ภาครัฐเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย ▪ ภาครัฐเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานระดับท้องถิ่น จังหวัด และส่วนกลาง ▪ ยังไม่พบการเข้าไปส่งเสริมศักยภาพด้านเศรษฐกิจของภาครัฐแก่ผู้ประกอบการภาคเอกชนภายในพื้นที่โดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภาคเอกชนมีบทบาทโดดเด่นในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชน ▪ การเสียภาษีเพื่อนำไปใช้บำรุงท้องถิ่นแก่ภาครัฐ ▪ ภาคเอกชนมีการจัดกิจกรรมบริการสังคมอย่างสม่ำเสมอ ▪ ภาคเอกชนเป็นผู้คอยให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากร 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภาคประชาสังคมภายใต้บทบาทในการพัฒนาด้านสังคมมากที่สุด ▪ ภาคประชาสังคมมีบทบาทโดดเด่นอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านกายภาพชุมชน

6.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต ประกอบด้วย 3 ปัจจัยตามหลักแนวคิด ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านพื้นที่ นอกจากนี้ จากผลการศึกษายังพบว่ามีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านการบริหารปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดนอกเหนือจาก “บทบาท” ของภาคส่วนต่างๆ ภายในพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง

1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	การที่ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานข้ามชาติ ย่อมส่งผลต่อการจ้างงานแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนการเปิดโอกาสทางธุรกิจให้กับบุคคลภายนอก เป็นการช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรให้กับผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่ม
2) ปัจจัยด้านสังคม	การที่ผู้อยู่อาศัยมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางศาสนา แรงงานข้ามชาติ ตลอดจนนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก ย่อมส่งผลต่อการช่วยลดโอกาสในการกีดกันเบียดขับกลุ่มผู้อยู่อาศัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกจากชุมชนด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา
3) ปัจจัยด้านพื้นที่	ศาสนสถานทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่สำหรับใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ตลอดจนเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทั้งยังเป็นสถานที่ให้ผู้อยู่อาศัยได้แสดงออกทางความคิด นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งบล็อกออนไลน์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ ภายในชุมชนให้แก่บุคคลภายนอก
4) ปัจจัยด้านการบริหารปกครอง	ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพในแต่ละระดับ ปัญหาอุปสรรคภายในระบบราชการและปัญหาอุปสรรคจากบริบทความเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารปกครองชุมชนเมือง

7. อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาข้างต้นมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

7.1 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตระหว่างปี พ.ศ. 2549-2561

การอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2561 สามารถอภิปรายพัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงโดยศึกษาจากความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงระหว่าง ปี พ.ศ. 2549-2552

พัฒนาการในช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่ผู้อยู่อาศัยในย่านชุมชนวัดเกตทุกศาสนา เชื้อชาติ หรือภาคประชาสังคมของย่านชุมชนวัดเกตและภาคเอกชนภายในพื้นที่ที่มีความสามัคคีกลมเกลียว ตื่นตัวพยายามที่จะเข้ามามีบทบาทส่วนร่วม (Civic Engagement) ในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐโดยตรงในทุกขั้นตอนได้อย่างทั่วถึงโดยไม่มีการกีดกันกลุ่มผู้อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนาได้ออกจากกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านการพบปะเจรจาอย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยน โต้แย้ง เสนอแนะความเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางออกร่วมกันที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกันอันก่อให้เกิดเป็นกระบวนการประนีประนอมหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ แม้การตัดสินใจในบางกรณีจะไม่สามารถสร้างความเห็นพ้องตรงกันได้ทั้งหมดระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมแต่อย่างน้อยก็ต้องเป็นการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์หรือข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้มิใช่การตัดสินใจเพื่อเอื้อให้กับประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นสำคัญ

ช่วงที่ 2 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงระหว่าง ปี พ.ศ. 2553-2556

พัฒนาการในช่วงที่ 2 ความสามัคคีกลมเกลียวลดลงจากช่วงที่ 1 เนื่องจากเกิดปัญหาการแบ่งกลุ่มทางความคิดภายในชุมชน ทำให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีการพบปะเจรจาเพื่อโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันน้อยลงจึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองในภาพรวมลดน้อยถอยลงจากเดิมซึ่งเป็นปัญหาต่อการมองปัญหาเชิงบูรณาการร่วมกัน รวมทั้งการสร้างความตระหนักและการลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของกลุ่มผู้อยู่อาศัย เนื่องจากกลุ่มผู้อยู่อาศัยมีมุมมองและการรับรู้ต่อปัญหาต่างกัน ทว่าการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองนั้นเป็นกระแสธาร

ที่ทุกชุมชนเมืองต้องพบเจอไม่ว่าช้าหรือเร็ว ยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มผู้อยู่อาศัยควรช่วยกันหาจุดร่วมหรือแนวทางในการพัฒนาให้กับชุมชนของตนเองระหว่างแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนา

ช่วงที่ 3 พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงระหว่าง ปี พ.ศ. 2557 – 2561

พัฒนาการในช่วงที่ 3 ความสามัคคีกลมเกลียวยังคงลดน้อยลงจากช่วงที่ 2 เนื่องจากยังคงมีปัญหาการแบ่งกลุ่มทางความคิด ทำให้ผู้อยู่อาศัยบางกลุ่มไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน ทำให้ถึงแม้จะไม่ได้เกิดการกีดกันกลุ่มผู้อยู่อาศัยเชื้อชาติ ศาสนา ไตออกจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยตรง ทว่าผลฉันทามติที่เกิดขึ้นในการบริหารปกครองชุมชนเมืองยังไม่สามารถสร้างจุดร่วมของความพึงพอใจให้กับผู้อยู่อาศัยทุกฝ่ายในชุมชนได้ แต่กลับถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มผู้อยู่อาศัยบางกลุ่มแต่เพียงเท่านั้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดการกีดกันในทางอ้อมหรือการกีดกันโดยความไม่ตั้งใจจากการรวมกลุ่มทางความคิดของกลุ่มที่มีจำนวนคนมากกว่า ที่ทำให้เกิดเป็นปฏิบัติการเบียดขับกลุ่มทางความคิดอื่นๆ รู้สึกเป็นผู้อยู่อาศัยกลุ่มเล็กกว่าที่ไม่มีอำนาจในการต่อรองใดๆ จึงเลือกที่จะปฏิเสธในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นใดๆ ของชุมชน แต่ทว่าภายหลังที่ได้มีการจัดกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์เรื่อยมาทำความสามัคคีกลมเกลียวของชุมชนกลับมาเพิ่มขึ้น

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตในช่วงปี พ.ศ. 2549-2561 ช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่ภาคประชาสังคมมีความสามัคคีกลมเกลียวและการตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างยิ่ง ทว่าในช่วงที่ 2 และ 3 เป็นช่วงที่มีความสามัคคีกลมเกลียวและการตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมน้อยลง เนื่องจากเกิดปัญหาการแบ่งกลุ่มทางความคิดขึ้นภายในชุมชนจึงทำให้ความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาจากการเข้ามาของปัญหาหรือสิ่งเร้าจากภายนอก

7.2 บทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตให้เป็นชุมชนทั่วถึงระหว่างปี พ.ศ. 2549-2561

(1) บทบาทภาครัฐในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกต

บทบาทภาครัฐในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตในมิติการพัฒนา ด้านสังคม โดยหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นหลักที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกตทำหน้าที่เป็น “ผู้เจรจาไกล่เกลี่ย” เพื่อลดความตึงเครียดในกรณีที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคส่วนต่างๆ ขึ้นภายในย่านชุมชนวัดเกต ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะ

สำคัญของชุมชนที่มีลักษณะของความเป็นชุมชนทั่วถึง ดังที่ Council of Europe (as cited in Broadhead, 2017, p. 31) และ Taran et al. (2016) กล่าวว่า ชุมชนทั่วถึงที่ดีจะต้องเน้นถึงการสร้างความสามัคคีในสังคม (Social Cohesion) จากการทำชุมชนสามารถจัดความตึงเครียดทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและศาสนาตลอดจนความขัดแย้งทางผลประโยชน์ภายในชุมชนเมืองได้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทหลักในการเข้าร่วมบริหารจัดการปกครองย่านชุมชนวัดเกตแล้ว สำหรับบทบาทภาครัฐในการบริหารจัดการชุมชนเมืองย่านวัดเกตในมิติการพัฒนาด้านกายภาพ คือ การเป็น “ผู้ดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในชุมชน” ตลอดจนการควบคุมการติดตั้งป้ายโฆษณาป้ายร้านค้าบนถนนเจริญราษฎร์เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาทัศนียภาพ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังไม่มีบทบาทในการบริหารจัดการชุมชนเมืองย่านวัดเกตในมิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบย่านชุมชนวัดเกตมองว่า ประเด็นดังกล่าวไม่ใช่ภารกิจหลักของตนเอง อย่างไรก็ตาม Avis (2016) มองว่า การขยายขีดความสามารถของเทศบาลในการจัดการด้านการคลังเพื่อพัฒนาและรองรับการเจริญเติบโตของเมืองถือเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่จะช่วยยกระดับสมรรถภาพของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการบริหารจัดการชุมชนเมือง ร่วมกับการจัดการด้านกายภาพ และด้านเศรษฐกิจสังคมของเมืองให้สอดประสานไปด้วยกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการบริหารจัดการชุมชนเมืองย่านวัดเกตทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัดจะต้องหันมาให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามาเป็น “ผู้ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ” ให้แก่ผู้ประกอบการภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนเมือง

(2) บทบาทภาคเอกชนในการบริหารจัดการชุมชนเมืองย่านวัดเกต

ผู้ประกอบการภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการชุมชนเมืองย่านวัดเกตในมิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจด้วยการเป็น “ผู้เอื้อเฟื้อสถานที่” ของสถานประกอบการ อาคารโบราณ ให้แก่คณะศึกษาดูงานของชุมชนสามารถเข้ามาทำการเที่ยวชมศึกษาศาถาปัตยกรรมของร้านได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อเป็นการช่วยสร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับผู้อยู่อาศัยในชุมชน สำหรับในด้านการเสียภาษีในภาพรวม พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้ประกอบการภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษีร้านค้าเสมอมา นอกจากนี้ ผู้ประกอบการภาคเอกชนยังมีบทบาทในมิติการพัฒนาด้านสังคมจากการเป็น “ผู้ทำนุบำรุงศาสนา” และ “ผู้ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม” เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาผู้ประกอบการภาคเอกชนได้มีการทำกิจกรรมบริการสังคมร่วมกับทุกศาสนาภายในย่านชุมชนวัดเกตอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตลอดจนการเข้ามามีบทบาทในมิติ

การพัฒนาด้านกายภาพของย่านชุมชนวัดเกต ในการเป็น “ผู้รักษาความสะอาดเรียบร้อย” ให้แก่ชุมชนจากการร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมทำความสะอาด (Big Cleaning Day) จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการภาคเอกชนภายในพื้นที่ไม่เพียงแต่เป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนแต่เพียงเท่านั้น ทว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาผู้ประกอบการภาคเอกชนยังพยายามเข้ามามีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อยู่อาศัยในย่านชุมชนวัดเกตมากยิ่งขึ้นผ่านการเข้ามาช่วยเหลือพัฒนาด้านสังคมและกายภาพของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Avis (2016) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการภาคเอกชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ (Key Stakeholder) ในการเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนากายภาพและเศรษฐกิจของเมือง ทั้งจากการเป็นผู้สร้างงานและจัดจ้าง นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบก่อสร้างและทำนุบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน อาคารสถานที่ภายในชุมชน เนื่องจากภาคเอกชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีขีดความสามารถด้านทรัพยากรสูง

(3) บทบาทภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกต

ในระยะเวลาที่ผ่านมาภาคประชาสังคมมีความโดดเด่นในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกตในมิติการพัฒนาด้านกายภาพอย่างยิ่ง จากการขับเคลื่อนการดำเนินการแก้ไขการกำหนดสีการใช้ประโยชน์ที่ดินผังเมืองรวมเชียงใหม่จนเป็นผลสำเร็จ ทำให้เห็นถึงความสามัคคีกลมเกลียว ความรู้สึกรักและหวงแหนความเป็นเจ้าของชุมชนของผู้อยู่อาศัยได้อย่างชัดเจน เป็นภาพสะท้อนที่เด่นชัดของชุมชนทั่วถึงจากการทำการพัฒนาชุมชนเมืองของตนเองเป็นเรื่องที่ผู้อยู่อาศัยทุกคนสามารถเข้าถึงได้ (As a Common Goods) โดยไม่มีการกีดกัน (Taran et al., 2016, p. 22) ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าภาคประชาสังคมในชุมชนเมืองย่านวัดเกตได้มีการดำเนินกิจกรรมบริการสังคมและกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนทั้ง 4 ศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของผู้อยู่อาศัยชุมชนและนำเสนอความสามัคคีของชุมชนเราแก่คนภายนอกให้เป็นที่ยอมรับถึงการเป็นชุมชนที่มีความทั่วถึง (Broadhead, 2017, p. 31) เป็นต้น แม้ว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ภาคประชาสังคมยังไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ภายในพื้นที่โดยตรง แต่ทว่ามีการจัดกิจกรรมบริการสังคมที่สนับสนุนผู้ด้อยโอกาสของมูลนิธิบ้านสมานใจให้มีรายได้จากการจ้างประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เมื่อสามารถขายสินค้าขายได้กำไรแล้วก็จะทำการคืนทุนให้ภายหลัง ซึ่งช่วยส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในทางอ้อม ซึ่งคณะกรรมการชุมชนถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของภาคประชาสังคมในการบริหารปกครองชุมชนเมืองย่านวัดเกต

จากการเป็น “ผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนกับภาคประชาสังคม” เพื่อจัดการ แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในย่านชุมชนวัดเกตสะท้อนให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมของ ย่านชุมชนวัดเกตเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้อยู่อาศัยที่เป็นพลเมืองที่มีความตื่นตัวและ พยายามที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนตนเอง (Active Citizen) ไม่ได้เป็นเพียงแค่พลเมืองที่รอรับการให้บริการ (Passive Citizen) จากภาครัฐ ดังเช่นในอดีต อาจกล่าวได้ว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทเป็น “ผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาหลัก” ของพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกต

กล่าวโดยสรุป ภาคประชาคมของย่านชุมชนวัดเกตถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทหลัก ในการขับเคลื่อนการบริหารปกครองชุมชนเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติการพัฒนา ด้านสังคมและด้านกายภาพ นอกจากนี้ ภาคเอกชนมิได้เป็นเพียงแค่ผู้ที่มีบทบาท ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของท้องถิ่นแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังพยายามเข้าไปมีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์กับผู้อยู่อาศัยในย่านชุมชนวัดเกตมากยิ่งขึ้นในการพัฒนา ด้านสังคมและกายภาพของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศความสามัคคีกลมเกลียว ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ในขณะที่ภาครัฐเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่จากการเป็น “ผู้ปกครอง” (Regulator) ในลักษณะภาครัฐนำ ภาคประชาสังคมตามมาสู่การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ในลักษณะที่เน้นการช่วยส่งเสริมให้ภาคประชา สังคมและภาคเอกชนเป็นรากฐานการพัฒนาหรือผู้มีบทบาทหลักในการพัฒนาชุมชนเมือง ของตนเอง

7.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของ ย่านชุมชนวัดเกต

(1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ส่งผลทางตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น ชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต เนื่องจากการที่ผู้ประกอบการภาคเอกชนและผู้อยู่อาศัย ภายในพื้นที่ย่านชุมชนวัดเกตมีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานข้ามชาติในมิติด้านเศรษฐกิจ ย่อมส่งผลต่อการจ้างงานแรงงานข้ามชาติให้มีมากขึ้น การเปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติ เข้ามาทำงานภายในพื้นที่ชุมชนเมืองถือเป็นอีกหนึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่น่าสนใจของปัญหา การขาดแคลนวัยแรงงานของเมืองจากการเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยการเปิดโอกาสนี้ไม่ได้เป็นการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มคนสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งแต่เป็น การเปิดโอกาสให้กับทุกคนในฐานะพลเมืองของโลก (World Citizen) นอกจากนี้ การเปิด โอกาสทางธุรกิจให้กับบุคคลภายนอกพื้นที่ยังเปรียบเสมือนการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง ทรัพยากรให้กับทุกกลุ่มคน ทุกเชื้อชาติได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการสร้างงานและการให้

โอกาสแก่ประชาชนในการได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างชุมชนทั่วถึง (World Bank, 2015) และยังทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองทุกกลุ่มมีโอกาสที่จะสะสมทุนเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว ตลอดจนสามารถทำการแบ่งปันทุนทรัพยากรที่ได้จากการสะสมของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน อาคารสถานที่ต่างๆ ภายในชุมชนเมืองของตนเอง ดังที่ Council of Europe (as cited in Broadhead, 2017, p. 31) ได้กล่าวไว้ว่าการเข้าถึงธุรกิจและตลาดแรงงานของบุคคลภายนอกพื้นที่เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสถานประกอบการบนถนนเจริญราษฎร์ส่วนมากยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อยู่อาศัยภายในพื้นที่ที่ทำการส่งต่อเป็นมรดกจากรุ่นสู่รุ่น หากมีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ผู้ถือครองก็จะเป็นการเปลี่ยนมือของผู้ประกอบการภาคเอกชนหรือผู้อยู่อาศัยภายในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจส่งผลให้กลุ่มผู้อยู่อาศัยบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางธุรกิจหรือตลาดแรงงานเพื่อสะสมทุนสำหรับพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้เท่าที่ควร

(2) ปัจจัยด้านสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญ (Core Factor) ที่ส่งผลทางตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต เนื่องจากการที่ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนเมืองย่านวัดเกตมีทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางศาสนา มีผลต่อการทำให้ปัจจัยทางด้านสังคมกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง เนื่องมาจากการแต่งงานข้ามศาสนาที่ทำให้เกิดเป็นระบบเครือญาติของผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาขึ้นภายในย่านชุมชนวัดเกตจนกลายเป็นพื้นที่พหุทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้อยู่อาศัยเติบโตมาพร้อมกับความหลากหลาย จนกลายเป็นทักษะในการอยู่ร่วมกับกลุ่มผู้มีความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองไปโดยปริยาย (Broadhead, 2017, p. 31) นอกจากนี้ โรงเรียนวัดเกตยังถือเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้กับชุมชนย่านวัดเกต เนื่องจากในอดีตกลุ่มผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาจะพาบบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนวัดเกตจึงเกิดเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน พี่ น้องของกลุ่มคนทั้ง 4 ศาสนา และเกิดเป็นค่านิยมที่ดีต่อความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงไม่เคยเกิดประเด็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างศาสนาภายในพื้นที่ชุมชนเมืองย่านวัดเกต ยิ่งไปกว่านั้น โรงเรียนวัดเกตยังช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาให้กับกลุ่มผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อยและกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ภายในชุมชนทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง (Broadhead, 2017, p. 31) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันโรงเรียนวัดเกตถูกลดบทบาทลงจากค่านิยมในการเลือก

สถานศึกษาที่เปลี่ยนไปซึ่งอาจส่งผลต่อความเข้าใจระหว่างศาสนาภายในอนาคต ทั้งนี้ กลุ่มผู้อยู่อาศัยทุกศาสนาต่างมองว่าความหลากหลายทางศาสนาในพื้นที่ยังส่งผลดีต่อ มิติด้านการบริหารปกครองชุมชนเมือง เนื่องจากศาสนาเปรียบเสมือนกฎทางสังคมที่ช่วยให้ สมาชิกในชุมชนละเว้นประโยชน์ส่วนตนมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นไม่มากก็น้อย ช่วยให้ ชุมชนสามารถทำการขับเคลื่อนการพัฒนาได้เร็วขึ้น โดยยึดหลักคุณธรรมนำผลประโยชน์ อีกทั้งความหลากหลายทางศาสนายังช่วยให้ผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนาสามารถพิจารณาปัญหา ได้อย่างรอบด้านจากการคำนึงถึงผู้อยู่อาศัยต่างศาสนา สะท้อนให้เห็นว่า ผู้อยู่อาศัยในย่าน ชุมชนเมืองวัดเกต มองว่าความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรมเป็นแหล่งในการสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Taran et al., 2016, p. 22) ทำให้ผู้อยู่อาศัยทั้ง 4 ศาสนา สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสันติ นอกจากนี้ ผู้อยู่อาศัยยังมีทัศนคติที่ดีต่อ นักท่องเที่ยวและต่างถิ่นยืนยันว่าไม่เคยเกิดเหตุความขัดแย้งระหว่างผู้อยู่อาศัยกับนักท่องเที่ยว เกิดขึ้นภายในย่านชุมชนวัดเกตมาก่อน เนื่องจากผู้อยู่อาศัยภายในย่านชุมชนวัดเกต สามารถทำการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมต้อนรับผู้มาเยือนทุกคน ด้วยไมตรีจิตของผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง (Broadhead, 2017, p. 31)

(3) ปัจจัยด้านพื้นที่ ส่งผลทางตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชน ทัวถึงของย่านชุมชนวัดเกต เนื่องจากการเป็นชุมชนทัวถึงจำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นที่ ในการจัดตั้งสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมทั้งพื้นที่ในการตั้งบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยอย่างทัวถึง (World Bank, 2015) โดยลักษณะทางกายภาพของเมืองย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจของ ผู้อยู่อาศัย ทว่าย่านชุมชนเมืองวัดเกตเป็นย่านที่มีพื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมค่อนข้าง จำกัด ดังนั้น พื้นที่ของศาสนาสถานทั้ง 4 ศาสนา ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม และซิกข์ นอกจากจะมีบทบาทในการเป็นพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่เกิดจนตายยังมีบทบาท ในการเป็นพื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนรวมทั้งเป็นพื้นที่แสดง ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน (Broadhead, 2017, p. 31) ด้วยเหตุนี้ ศาสนาสถานจึงทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่ทางกายภาพ (Physical Space) สำหรับใช้ ทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ตลอดจนเป็นพื้นที่ทางความคิด (Mental Space) อันเป็น สถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่า ศาสนาสถานเป็นสถานที่ ที่ก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคม (Social Space) สำหรับให้ผู้อยู่อาศัยได้แสดงออกทางความคิด และตัวตนของตนเอง ตลอดจนเป็นพื้นที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้อยู่อาศัย ภายในชุมชน นอกจากนี้ ย่านชุมชนวัดเกตยังมีการจัดตั้งบล็อกออนไลน์ซึ่งเป็นพื้นที่

เสมือนจริง (Virtual Space) สำหรับใช้เป็นพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ ภายในชุมชนให้แก่บุคคลภายนอกได้รับทราบ

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง นอกเหนือจากหลักแนวคิดทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยยังพบว่า

(4) ปัจจัยด้านการบริหารปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดนอกเหนือจาก “บทบาท” ของภาคส่วนต่างๆ ภายในพื้นที่ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกต เนื่องจากความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพในแต่ละระดับที่เกิดจากกระบวนการบนลงล่างและล่างขึ้นบน (Top-Down and Bottom-Up) เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารปกครองชุมชนเมืองให้ทั่วถึง ดังที่ Avis (2016) ได้กล่าวว่า การบริหารปกครองชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาให้เกิดความสอดคล้องทั่วถึงในทุกมิติ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแต่ผู้มีบทบาท (Actors) จากแต่ละภาคส่วนภายในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกรอบยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลได้ทำการกำหนดความเชื่อมโยงในการพัฒนาระหว่างระดับเมือง ภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อสมรรถนะในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นให้สามารถทำงานได้อย่างสอดประสานไปกับเป้าหมายในการพัฒนาต่างๆ ตลอดจนการวางท่าที บทบาท ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมภายในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในแต่ละระดับยังมีลักษณะขาดหายไปจากกัน (Missing Link) ยิ่งไปกว่านั้นอีกหนึ่งปัญหาที่ส่งผลต่อความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนาในแต่ละระดับที่อาจทำให้การบริหารปกครองชุมชนเมืองไร้ประสิทธิภาพ คือ การกำหนดเกณฑ์ขอบเขตด้านระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในแต่ละระดับยังไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดช่องว่างของเวลาในแผนยุทธศาสตร์แต่ละระดับส่งผลทำให้อายุข้อมูลของแผนยุทธศาสตร์ไม่ตรงกัน (Data Mismatch) ซึ่งอาจส่งผลให้สภาพปัญหาความต้องการของประชาชนผู้อยู่อาศัยในแต่ละพื้นที่จากกระบวนการล่างขึ้นบน ถูกกลืนหายไประหว่างกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางลายลักษณ์อักษรจากความพยายามที่ต้องการทำให้แผนยุทธศาสตร์ในแต่ละระดับสอดคล้องเป็นแผนเดียวกัน อาจทำให้ผู้อยู่อาศัยรู้สึกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของตนเองในกระบวนการรวบรวมปัญหาและความคิดเห็นตามกระบวนการล่างขึ้นบนสูญเปล่า ภาครัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือหรือตอบสนองต่อความต้องการของตนได้จนเกิดความรู้สึกถูกกีดกัน เพิกเฉย (Exclude) จากรัฐในทางอ้อมจนส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมกับภาครัฐ

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านพื้นที่ และปัจจัยด้านการบริหารปกครอง ล้วนส่งผลทางตรงต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตจากมากไปน้อยตามลำดับ

8. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะโดยนำข้อค้นพบจากผลการศึกษาการบริหารปกครองชุมชนเมืองภายใต้บริบทความหลากหลายเพื่อการเป็นชุมชนทั่วถึง กรณีศึกษาย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ไปประยุกต์ใช้ในรูปของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) ควรทำการปรับโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวกับเมืองตั้งแต่งานยุทธศาสตร์เมืองมาถึงหน่วยที่นำไปปฏิบัติ (Thinking Unit to Implement Units) โดยการยุบรวมทุกหน่วยงานให้อยู่ภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์และโครงสร้างบทบาทหน้าที่เดียวกัน เพื่อให้สามารถบริหารปกครองชุมชนเมืองให้เกิดความทั่วถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการกำหนดแผน นโยบาย ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเมือง ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมควรมองภาพ (Forecast) ในอนาคตและผลที่จะเกิดขึ้นให้ชัดเจน แม่นยำ เพื่อให้สามารถทำการกำหนดยุทธศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาตลอดจนความต้องการของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่าจากตัวแทนของผู้มีอำนาจของภาครัฐอย่างแท้จริง

(3) ควรมีการรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการภายในพื้นที่เพื่อให้สามารถทำการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ควรทำการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมจากการระดมความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มช่วงอายุเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของผู้อยู่อาศัยระหว่างกลุ่มคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก๋ารวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจระหว่างกลุ่มทางความคิดภายในชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรทำการศึกษาประเด็นการรับรู้ต่อการเป็นชุมชนทั่วถึงของย่านชุมชนวัดเกตของกลุ่มผู้อยู่อาศัยและบุคคลภายนอกในแต่ละช่วงอายุเพื่อเป็นการประเมินสถานการณ์

ถึงความตระหนักรู้ ความรู้สึกรักและห่วงใยในแต่ละช่วงอายุ ตลอดจนประเด็นเกี่ยวกับระบบการเมืองและสถาบัน

(2) ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research) ระหว่างชุมชนเมืองภายในเขตเมืองหรือระหว่างชุมชนเมืองภายในเขตเมืองกับชุมชนนอกเขตเมืองเพื่อเป็นการหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะความเป็นชุมชนทั่วถึง ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

9. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ทุกท่านอย่างสุดซึ้งซึ่งให้ความช่วยเหลือและอนุเคราะห์ข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุทธิ์ เจริญเมือง. (2549). *เมืองเชียงใหม่ที่ยั่งยืน: แนวคิดและประสบการณ์ของย่านวัดเกต เชียงใหม่*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

Avis, W. R. (2016). *Urban Governance (Topic Guide)*. Birmingham, UK: GSDRC, University of Birmingham.

Broadhead, J. (2017). *Inclusive Cities: Inclusive Practices for Newcomers at City Level and Examples of Innovation from Overseas*. Oxford: The Global Exchange on Migration and Diversity.

Lange, F. E. (2010). *Urban Governance. An Essential Determinant of City Development*. Bonn: World Vision Institute for Research and Development.

Taran, P., De Lima, G. N., & Kadyshcheva, O. (2016). *Cities Welcoming Refugees and Migrants: Enhancing Effective Urban Governance in an Age of Migration*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

UN-HABITAT. (n.d.). *An Inclusive City*. Retrieved September 28, 2017, from <http://mirror.unhabitat.org/categories.asp?catid=691>

United Nations. (2014). *Growth Rates of Urban Agglomerations by Size Class*. Retrieved September 28, 2017, from <https://esa.un.org/unpd/wup/Maps/CityGrowth/CityGrowth.aspx>

World Bank. (2015). *Inclusive Cities*. Retrieved September 28, 2017, from <http://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/inclusive-cities>